

Nijkerk *Natuurlijk*

Kwartaalblad voor leden en donateurs van IVN Nijkerk Nummer 1 - 2025

Winter

BESTUUR

Voorzitter	Vacant	
Secretaris	Arjan van Slooten	06-36 38 40 06 secretaris@ivn-nijkerk.nl
Penningmeester	Ellie Kroon	06-13 07 63 39 penningmeester@ivn-nijkerk.nl
Algemeen lid	Rien Loman	06-25 08 18 05 info@ivn-nijkerk.nl
Oriënterend lid	Marieke van den Heuvel	06-14 03 50 67 info@ivn-nijkerk.nl
Vertrouwens ContactPersoon (VCP)	Ben Hiemstra	06-42 21 95 86 vcp@ivn-nijkerk.nl

COLOFON

Nijkerk Natuurlijk is een uitgave van IVN-afdeling Nijkerk. Kopij en reacties kunt u uiterlijk tot **15 februari 2025** sturen naar Arjan Kalee, nn@ivn-nijkerk.nl (tekst zo mogelijk in Word aanleveren en **afbeeldingen los** bijleveren als JPG of TIFF).

Redactie:

Arjan Kalee (tijdelijke coördinator)
Egbert Woudenberg
Hans Dekker

Lay-out en productie:

Renea Grafisch, Nijkerk

Bezorging:

Renée Broekhuis (coördinator),
Robin Nellestein, Marion Petrie,
Anita de Raad, Jaap Schaap,
Marinus van Tol, Wil van Winkoop,
Dinie Vos, Bernadette Post,
Akke Tolsma, Ans Vermeulen,
Hildegard Steenbrink, Johan Nijzink,
Eghard Kouwenhoven, Marijke
Langhorst en Jan Hoornhoud

Foto op de voorkant:

De zeearend, van Thea de Ruijter.
Een toelichting bij deze foto vindt u op pagina 4.

Nijkerk *Natuurlijk*

Jaargang 48; 2025 nr. 1 (Winter)

Kwartaalblad voor leden en donateurs van IVN Nijkerk.

De afdeling IVN Nijkerk is opgericht op 14 maart 1977.

Secretariaat: Greppelland 7, 3863 ZK Nijkerk,
secretaris@ivn-nijkerk.nl

Banknummer: NL32RABO0347864759 t.n.v. IVN Nijkerk

Ledenadministratie: Herman van Dasselaar, ledenadministrateur@ivn-nijkerk.nl

Lidmaatschap: lid € 25,00, donateur € 17,00, huisgenootlid € 12,50,
jeugdlid € 7,50 en cadeaulid € 25,00 per jaar

Website: www.ivn.nl/afdeling/nijkerk

INHOUDSOPGAVE

De zeearend - bij de voorpagina	4
Rabo ClubSupport - Dank voor uw stem	5
Entomopathogene schimmels	6
Allemaal beestjes?	11
Herfstexcursie Oldenaller	14
IVN op bezoek bij Scouting	16
Programma	18
Nationale Natuurwerkdag op Vogeleiland Arkervaart	19
Maak uw tuin vijf keer groter zonder grond bij te kopen	22
Van erfenis tot uilenballen pluizen	24
Vogel-fietsexcursie Arkemheen	27
Voor de vuist...weg	28
Overwinterende vlinders	31
Nieuwjaarsborrel	33
Werkgroepen	35

IVN is een landelijke organisatie die mensen lokaal bij de natuur betreft. Meer dan 20.000 ervaren vrijwilligers organiseren jaarlijks met veel passie en kennis talloze excursies, cursussen, wandelingen en tentoonstellingen. Zo komen veel mensen in contact met de natuur. En dat is nodig, want IVN is ervan overtuigd dat kennis van natuur, milieu en landschap de betrokkenheid vergroot. Door uw lidmaatschap ondersteunt u IVN Nijkerk.

De zeearend, zoals wij deze kennen in Nederland, is de grootste roofvogel van Noord-Europa. Met een spanwijdte tot 2,4 meter een zeer imposante vogel. De zeearend is bezig met een opmars in Nederland. Sinds 2006 wordt er weer door zeearenden in Nederland gebroed. Het aantal zeearenden in Nederland nadert de 250. Dit jaar hebben er, voor zover bekend, 35 paren gebroed in Nederland. Hiervan kregen 28 paren daadwerkelijk jongen. Uiteindelijk zijn 45 jongen uitgevlogen. De zeearend heeft per nest 1 tot 3 jongen. Het gaat dus de goede kant op met de zeearend in Nederland. Zo is het helaas niet altijd geweest.

Jarenlang is er op de zeearend gejaagd. Tussen 1760 en 1860 bedroeg de gemiddelde premie per geschoten zeearend anderhalve gulden. In vergelijking: het dagloon van een timmerman was niet meer dan 5 stuivers (één gulden was toen al gelijk aan 20 stuivers). Rond 1860 werden per jaar zo'n 44 zeearenden afgeschoten. Hierdoor nam het aantal zeearenden drastisch af. Rond de eeuwwisseling kwam er enigszins verandering in de omgang met de zeearend. Er kwam meer inzicht in het belang van behoud van natuur. Zo is de Vereeniging tot Bescherming van Vogels (nu Vogelbescherming Nederland) opgericht in 1899 en Natuurmonumenten in 1905.

Red.: In de jaren '60 en '70 decimeerden de aantallen weer, nu als gevolg van het gebruik van persistente pesticiden in de landbouw (oa. DDT - dichloordifenyiltrichloorethaan; deze stof hoopt zich op in het vetweefsel van dieren en tast het zenuwstelsel aan, met de dood tot gevolg. DDT is nog steeds een belangrijk middel in de strijd tegen malaria). Sinds het verbod op deze middelen in de EU is er weer een stijgende lijn te zien in aantallen.

In 2006 werd voor het eerst succesvol gebroed in de Oostvaardersplassen. Dit is ook het gebied waar je veel kans hebt op het zien van zeearenden. De foto heb ik daar dan ook gemaakt. Het gaat hier om een zeearend vrouw. Dat kan je zien wanneer je man en vrouw naast elkaar ziet. Het vrouwtje is namelijk groter dan het mannetje. Maar dan moet je wel de twee arenden bij elkaar zien. Het verschil zie je ook aan de vlekken op de witte staart van een volwassen zeearend. Het mannetje heeft er twee en het vrouwtje drie. Zoals te zien op de foto heeft deze zeearend drie vlekken. Met een groeiende populatie wordt de kans op het zien van een zeearend ook een stuk groter. Ook in de Arkemheerpolder bij Nijkerk zijn regelmatig zeearenden te spotten.

Thea de Ruijter

RABO CLUBSUPPORT - DANK VOOR UW STEM

Ook dit jaar hebben we weer meegedaan aan de Rabo ClubSupport actie. Mede dankzij jullie stemmen hebben we € 600 ontvangen om IVN-kleding aan te schaffen. Met dit bedrag kunnen we poloshirts kopen voor de scholenwerkgroep. Zij zijn het afgelopen jaar super actief geweest in het verzorgen van natuurlessen op de basisscholen. In 2025 kunnen deze schoolgidsen zich dan nog professioneler gaan presenteren met deze speciale promokleding. We gaan dan natuurlijk in het volgende nummer een mooie foto plaatsen!

*Penningmeester IVN Nijkerk
Ellie Kroon*

Plantenziekten

Schimmels in de natuur kennen we vooral van de paddenstoelen, we genieten volop van ze in de herfst. Maar schimmels kunnen ook massaal landbouwgewassen aantasten en een bepaalde boomsoort uitroeien, denk maar aan de essenziekte, iepenziekte en kastanjekanker. De meeste van dit soort massale infecties worden veroorzaakt door schimmels die afkomstig zijn van een ander continent. Ze zijn meegekomen met een geïmporteerde plant of vrucht of hun vervoersmiddelen.

Als inheemse schimmel wordt beperkte schade veroorzaakt, omdat het ecosysteem is meegeëvolueerd waardoor de vegetatie verdedigingsmechanismen heeft ontwikkeld. Maar wordt zo'n schimmel geïntroduceerd in een geheel ander ecosysteem, dan heeft de natuur geen antwoord op zo'n infectie en kan dit tot massale sterfte leiden.

Het massaal gebruik van antischimmelmiddelen in de landbouw op grote percelen monoculturen (verbouwen van één soort) leidt tot steeds meer resistentie bij schimmels die ons voedsel aantasten. Dat heeft niet alleen gevolgen voor bestrijding van schimmelinfecties in de natuur, maar ook gevolgen voor ons: omdat wij dezelfde soort middelen gebruiken bij schimmelinfecties, worden deze infecties onbehandelbaar, met alle gevolgen van dien.

Schimmelziekten bij de mens

Sporen van schimmels vind je overal: de gezonde buitenlucht die we inademen bevat miljoenen sporen, ze zitten in onze longen en op onze kleren. Het lichaam ruimt deze sporen effectief op. Macrofagen in de longen kapselen continue sporen in en verteren ze. Ook onze lichaamstemperatuur helpt hieraan mee. Voor de meeste schimmelsoorten is onze lichaamstemperatuur van 37°C te hoog om zich te handhaven (zo ook bij andere zoogdieren en vogels). Voor mensen met een auto-immuunziekte of ongecontroleerde diabetes is het risico op schimmelinfectie van thermotolerante soorten via de longen veel groter. Het immuunsysteem is minder goed in staat om de sporen tijdig op te ruimen en eenmaal ontwikkelde hyfen (schimmeldraden) zijn door macrofagen moeilijk op te ruimen, de schimmel dringt de cellen binnen en vernietigt de weefsels.

Schimmelinfecties aan extremiteiten van ons lichaam, zoals handen en voeten, komen veel vaker voor, denk maar aan schimmelnagels en zwemmerseczeem. Door de lagere temperatuur hebben schimmels op deze plekken meer kans.

Schimmels die insecten infecteren

Er bestaan ook schimmels die alleen insecten infecteren, de zogeheten entomopathogene schimmels. Een paar jaar geleden werd ik geattendeerd op een vlieg die doodstil zat op het uiteinde van een blad. De vlieg was op bepaalde plekken bedekt met een wollige, gele substantie. Het bleek een strontvlieg te zijn die was gekoloniseerd door de schimmel *Entomophthora muscae*.

Door Entomophthora muscae gemanipuleerde strontvlieg zit met gespreide vleugels vastgeklampt op het uiteinde van een hooggelegen blad, de schimmel is naar buiten gegroeid door dunne plekken tussen de segmenten van het achterlijf.

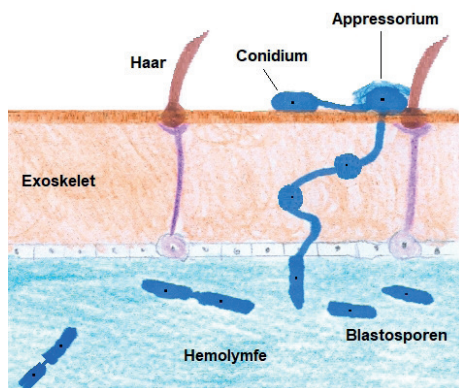
Het infectieproces

Zo'n infectie begint bij schimmelsporen die blijven plakken op het exoskelet (de 'huid', een chitine-eiwit complex) van het insect; vanaf hier 'gastheer' genoemd. Zodra de spore herkend wordt door het afweersysteem van de gastheer ontkiemt ze. Hiertoe ontwikkelt de spore eerst een kiembuis die het oppervlak van de gastheer 'aftast'. Detectie van de juiste vette substantie (bescherming tegen uitdroging) op het exoskelet van de gastheer zet de vorming van een appressoriumcel in gang. De celinhoud van de spore verplaatst zich vervolgens

in deze gespecialiseerde cel, waarna de spore afsterft en het appressorium zich stevig vasthecht aan het exoskelet, druk uitoefent op het chitine-eiwit complex en deze afbreekt middels enzymen.

Daarna dringt een penetratiehyfe het exoskelet binnen en groeit door totdat het de open bloedsomloop bereikt, de hemolymfe (insecten hebben geen bloedvaten). Vervolgens produceert het blastosporen die zich verspreiden door heel het lichaam. De blastosporen zijn bedekt met een collageenachtig eiwit om het immuunsysteem van het insect te misleiden. De verspreiding van blastosporen wordt gevolgd door massale groei van de schimmel uit deze sporen. De gastheer sterft binnen enkele dagen tot een week.

Wanneer het insect dood is, groeien de hyfen naar buiten en vormen bij droog weer opnieuw sporen. De sporen worden vervolgens door de wind verspreid 'op zoek' naar een volgend insect. Soms zie je weleens dode vliegen op het raam 'geplakt', omgeven door een waas. Dan weet je: die is gekoloniseerd door een entomopathogene schimmel en de waas op het glas zijn de losgelaten sporen.

Een bijzondere strategie die sommige entomopathogene schimmels gebruiken om hun sporen te verspreiden, is gedragsmanipulatie. Een voorbeeld hiervan vormen de zogenaamde zombiemieren, houtmieren die zijn geïnfecteerd door *Ophiocordyceps unilateralis* (vroeger ingedeeld onder de *Cordyceps*, een geslacht van 600 entomopathogene schimmels). De schimmel kan het gedrag van de werkmier zo beïnvloeden dat deze het nest verlaat, en naar een plek toeloopt met goede temperatuur, luchtvochtigheid en licht voor schimmelgroei, daar klimt de mier omhoog en bijt zich vast in de plant. Hier eindigt het voor de mier, maar niet voor de schimmel. Deze verteert de mier van binnenuit en

gebruikt de energie voor de groei van sporenvormende vruchtlichamen om zo weer nieuwe mieren te infecteren. De infectie met *Ophiocordyceps* soorten vindt langzaam plaats en er is voor de dood van de gastheer geen infectie van het centraal zenuwstelsel, maar wel van het spierweefsel.

In “Our Planet” laat David Attenborough zien hoe de *Cordyceps* (nu *Ophiocordyceps*) insecten infecteert. <https://www.youtube.com/watch?v=ROQrbWkV4HI&t>

De *Entomophthora muscae* infecteren wél het centrale zenuwstelsel van de gastheer terwijl die nog in leven is. Vijf tot zeven dagen na de besmetting zal het insect op een plant gaan zitten en naar een hoog punt klimmen. Daar aangekomen laat het een plakkerige substantie los uit zijn mond waarmee de gastheer vastplakt aan de ondergrond. Vervolgens spreidt het zijn vleugels uit en sterft. Het spreiden van de vleugels, waardoor de sporen ongehinderd kunnen weggeschoten worden, wordt waarschijnlijk veroorzaakt door toenemende druk op de spieren in het borststuk. Ongeveer drie uur later wordt een viltachtige conidiofoor (sporendrager) op het achterlijf gevormd. Zodra de sporen zijn aangemaakt worden ze weggeschoten.

De *Entomophthora muscae* schimmel is aangetroffen op soorten van de volgende families: bromvliegen, dambordvliegen, dansvliegen, drekvliegen (waar de strontvlieg toe behoort), echte vliegen, fruitvliegen, sluipvliegen, zweefvliegen en steekmuggen.

Hoe die gedragsmanipulatie precies werkt op moleculair en cellulair niveau houdt de wetenschap behoorlijk bezig, er komt met de onderzoeken in ieder geval een schat aan informatie naar boven over allerlei stoffen en mechanismen die voor de bewegingen van insecten nodig zijn.

In de landbouw worden manipulatieve schimmels gebruikt ter bestrijding van bijv. de witte vlieg en trips. Een milieuvriendelijk alternatief voor de giftige gewasbeschermingsmiddelen. Gezien het entomopathogene mechanisme duurt het wel een aantal dagen voordat de insecten dood zijn. Het gebruik van deze schimmels is eenvoudig. De sporen kunnen als poeder gekoeld bewaard worden en opgelost in een vloeistof middels sprayen verspreid worden. Bedenk wel dat bij een niet soorten specifieke schimmel er het risico is dat ook andere nuttige insecten worden aangetast.

Arjan Kalee

MOS bv

verenigingsmanagement,
secretariaat, financiële
administratie,
communicatie en advies

www.mos-net.nl

MOS Select bv

werving en selectie,
detachering,
uitzenden

www.mosselekt.nl

MOS Events bv

evenementen,
congressen, workshops

www.mosevents.nl

Postbus 1058 - 3860 BB Nijkerk - Tel: 033 - 247 34 00
E: mos@mos-net.nl - W: www.mos-net.nl

Sanitair
Alle merken kranen
Onderdelen voor kranen
Gashaarden
Elektra
PVC afvoer
Badkameraccessoires
Dakbedekkingsmaterialen

Ohmstraat 1, 3861 NB Nijkerk
(033) 245 14 72

Voor bedrijven en particulieren
Openingstijden en overige
informatie vindt u op:
www.van-dasselaar.nl

ALLEMAAL BEESTJES?

Anneke, riep ik, we hebben last van wandluizen, vlooiën, mijten of bedwantsen! Anneke, mijn vrouw, in paniek. Allemaal beestjes. Ik vond ze overal in huis, ja, zelfs in bed, allerlei zwarte voorwerpjes van ongeveer vier millimeter lang die er verdacht uitzagen. Toen ik ze met een loep bekeek wist ik bijna zeker dat het plaaginsecten waren. Er waren heel duidelijk twee voelsprietten te zien en het lichaampje bewoog. Het waren vooral lichaampjes die helemaal ingepakt waren met heel fijne draadjes. Door de enorme voelsprietten wist ik bijna zeker dat het kleine diertjes waren.

We hebben wel eens gasten te logeren gehad die in veel hotels hadden geloged. Misschien hadden die, ongewild, bedluizen of bedwantsen in ons huis geïmporteerd. Deze beestjes zijn tegenwoordig in hotels een groot probleem en we dachten dat wij hier ook het slachtoffer van waren. Heb je die eenmaal in huis dan kom je er nooit meer vanaf.

Goed onderzoek

Toch maar de microscoop erbij gehaald. Ook hier weer hetzelfde beeld, maar wat bleek. Aan de met fijne draadjes ingepakte wezentjes zat soms een lange draad. Al gauw had ik in de gaten dat deze draad bewoog als ik heel dichtbij kwam. Die draad bewoog door mijn adem en daardoor bewoog het voorwerpje.

Aha-erlebnis

Opeens kreeg ik een aha-erlebnis. In mijn tuin staan metershoge planten. Die zijn er door een natuurlijke oorzaak gekomen. Als ik er tegenaan loop, zit mijn trui vol met zwarte zaden die heel moeilijk te verwijderen zijn. Misschien dat die vreemde dingen de zaden zijn van deze plant, haakzaad, tandzaad of zoiets, meende ik me te herinneren. En ja hoor, toen ik de zaden van deze plant verzamelde en weer eens met de loep en microscoop bekeek, bleken het geen plaaginsecten te zijn, maar zaden. In de loop van de herfst waren de zaden die niet stevig in mijn kleren waren verankerd door het hele huis verspreid en aan de weerhaakjes was allerlei stof vastgekleefd. Dit alles mijn vrouw Anneke medegedeeld hebbende, keerde de rust in huis weder terug.

De plantenboeken

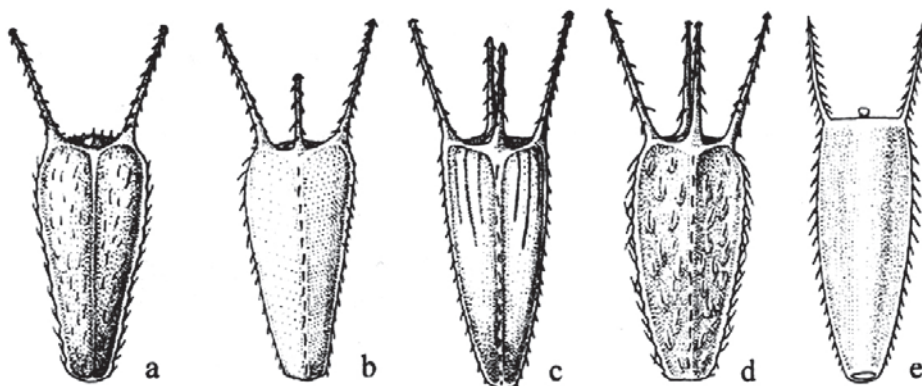
Gauw de flora van Heimans (1965) erbij gehaald. En ja hoor, het was tandzaad. Maar te weinig informatie. Gelukkig dat ik de lijvige vijfdelige 'Nederlandse oecologische flora - Wilde planten en hun relaties' heb. In deel 4 staan twee bladzijden over tandzaad en uit de

tekst en plaatjes blijkt, dat het de zaden van zwart tandzaad (*Bidens frontosa*) zijn. Deze plant komt oorspronkelijk uit Noord-Amerika en is via zuidelijk Europa naar Noord-Europa geëmigreerd. In 1926 werd deze plant langs de Waal aangetroffen en komt deze zelfs nu (vanzelf) in mijn tuin op vochtige plekken voor.

Zaadjes van zwart tandzaad. De andere soorten tandzaden zijn ongeveer de helft kleiner (hieronder even groot afgebeeld omwille van de duidelijkheid)

Red.: het geslacht *Bidens* kent zo'n 230 soorten, waarvan er 5 in Nederland voorkomen.

a=zwart t., b=veerdelig t., c=knikkend t., d=smal t., e=riviert.

(Bron: Heukels' Flora van Nederland, 24e druk, 2020)

Pothoofdplanten

Zestig jaar geleden leerde ik op school dat planten die in Nederland groeiden en aangevoerd waren uit het buitenland ‘pothoofdplanten’ werden genoemd. In 1898 kreeg het Pothoofd bij Deventer grote vermaardheid op botanisch gebied. De reden hiervoor was dat het graan via de IJssel door schepen uit het buitenland werd aangevoerd. Op het Pothoofd, vlak bij de meelfabriek, werd het graan gezift en het afval werd daar neergeworpen. Ook de zaden die tussen het graan zaten, kwamen daar terecht. Enkele van die zaden ontkiemden. Al met al waren het zeker wel honderd soorten. Plantdeskundigen konden aan deze planten zien uit welk land het graan afkomstig was. Al deze nieuwkomers of emigranten werden ook wel ‘adventiefplanten’ genoemd.

Niet alleen op het Pothoofd werden nieuwkomers waargenomen. Ook bij fabrieken, die hun producten uit het buitenland haalden, werden nieuwkomers aangetroffen. De zaden werden door de vervoersmiddelen, zoals treinen, schepen en vrachtauto’s aangevoerd. Ook op stations, stationsterreinen, langs spoorwegen, bij havens, losplaatsen en dergelijke kon men deze adventieven aantreffen.

Mijn oom de botanist

Een oom van mij was hobby-botanist. Als gevolg hiervan is hij ook nog eens een beroemde amateur-homeopaat geworden: mensen uit het hele land kwamen bij hem om geneesmiddelen te kopen. Ik was nog maar een jaar of tien toen hij me meenam op een voettocht langs de spoorlijn tussen Arnhem en Winterswijk. Op een gegeven moment zei hij: in vroeger tijden was hier waarschijnlijk een stopplaats van de trein waar goederen werden gelost. Hier groeien namelijk veel pothoofdplanten, waaronder slangenkruid. Achteraf bleek dat op deze plek inderdaad een stationsemplacement was gesitueerd.

Adventieven, neofieten, pothoofdplanten, exoten, invasieve exoten

Veel namen voor hetzelfde fenomeen.

Ze zijn van alle tijden. Ook de aardappel, de tabaksplant, de tulp, de winterranonkel, zwart tandzaad, klaproos, korenbloem, bolderik enzovoort zijn neofiet. Sommige zijn al zo lang ingeburgerd dat we niet beter weten. Er komen nog veel meer. Daarover een andere keer.

Leendert de Boer

HERFSTEXCURSIE OLDENALLER

Wij zijn Maud en Julia en wij hadden pas een excursie over de natuur, dat vonden wij superleuk en gezellig, dus daar gaan wij jullie iets over vertellen.

Op zaterdag 19 oktober om 14.00 uur begon het. We waren met 11 kinderen en 7 volwassenen. We kregen eerst uitleg en spulletjes en daarna gingen we op avontuur. We kregen een bingo-kaart en die mochten de ouders lekker dragen. Trouwens de excursie was voor jong en oud, maar oké, verder met de excursie. We kregen een opdracht dat we een fontein moesten gaan zoeken. Daar gingen de kinderen rennend naar toe. We kregen hele goede uitleg over de fontein/bron.

Daarna gingen we paddenstoelen zoeken en kijken wat er onder een paddenstoel zit. Met een spiegeltje dat we ook hadden gekregen bij de uitleg. "Aaaaah", riepen we allemaal, er sprong van onder de bladeren een kikker, dus iedereen erachteraan. Zo leuk!

Renée en Lida gaven super interessante uitleg. We hebben ook het kasteel van Oldenaller gezien, zo groot en mooi. We hadden ook nog over de eenden uitleg gekregen, want er lag een vijver om het kasteel. Daarna zagen we een boom die omgevallen was met de wortels naar boven, dus we hadden een soort van hut, superleuk was dat.

En toen had iemand het idee om slootje te springen, dus daar ging die dan, haha, half gelukt, maar toch was het wel grappig en toen was het helaas al afgelopen.

Maud (10) en Julia (11):

"Wij vonden het superleuk, het is voor jong en oud echt een aanrader."

IVN OP BEZOEK BIJ SCOUTING

Samen het nieuwe seizoen van de Scouting feestelijk starten.

Het is zaterdag 31 augustus. De zon schijnt en er is een gezellige drukte op het Scoutingterrein. Kinderen en leiding ontmoeten elkaar weer voor het eerst na de zomervakantie op het mooie Scoutingterrein aan de Bunschoterweg. Als je over de Arkemheenseweg parallel aan de A28 rijdt, zie je hun markante, duurzame gebouw, "Dammersgoed" genaamd (naar de beek die erlangs stroomt).

Het seizoen wordt feestelijk geopend. Een soort stormbaan van springkussens en een heuse escaperoom staan klaar om de kinderen een mooie dag te bezorgen. Ook het IVN is gevraagd om een natuuractiviteit te verzorgen. Daarom zijn Hans, Ellie en Marieke aanwezig.

De kinderen verzamelen zich in een kring rond de vlag. Per groep dragen ze een ander kleur blouse en groepsdas. Er zijn bevers, welpen en scouts. Ze staan in een kring met hun leiders. De welpengroep heeft een soort 'wet', die vanaf 7 jaar uit het hoofd geleerd wordt. Die welpenwet zegt: een welp zorgt goed voor dieren en planten. Wekelijks wordt dit uitgesproken bij de opkomst aan het begin van een Scoutingbijeenkomst.

Wat mooi dat we als IVN en Scouting hier elkaar in kunnen vinden. Scouting Nijkerk beschikt over een prachtig gebouw en terrein waar nog geravot en gespeeld mag worden, dit alles met respect voor elkaar en de natuur. De natuur ontdekken kan alleen als je ook natuur in de buurt hebt waar je mag spelen en ontdekken. Op veel plaatsen in Nederland leidt dit tot spanningen omdat men vindt dat kinderen niet overal meer mogen spelen en op de paadjes moeten blijven. Weliswaar onder de noemer 'natuurbehoud', maar toch...

IVN gaat vandaag aan de slag met het water en het leven in de sloot. We lopen met een groepje van 8 kinderen naar de vislocatie. Onderweg kunnen we even iets vertellen over de uilenkast die er vlakbij staat. De kinderen worden in groepjes van twee verdeeld en mogen om beurten vissen. Vandaag worden er geen visjes gevangen maar wel veel waterdierpjes zoals poelslakken, posthoornslakken, watervlooien, bootsmannetjes en de waterspin. We genieten van de libellen die over het water scheren.

Een van de kinderen haalt iets te enthousiast een emmer water uit de sloot en duikt er zelf achteraan.

Dat was niet voorzien, maar ook dat gebeurt. De leider ('akela' in Scouting-terminologie) reageert er heel luchtig op en ze gaan naar binnen voor droge kleding. Het gaat bij scouts uiteindelijk over zelfredzaamheid in de natuur en af en toe kan een nat pak daar ook bij horen...

Na afloop eten we gezellig een broodje hamburger mee. Hier zie ik ook een mogelijkheid voor onze werkgroep Natuurlijk Proeven om eens iets samen te doen en wat kennis te delen over natuurlijk voedsel. Of eetbare planten te planten rond het gebouw?

Samen zo'n activiteit doen, smaakt naar meer. Wellicht kunnen we vaker samen optrekken. Wij kunnen ons enthousiasme en onze kennis van de natuur inzetten en Scouting kan ons veel leren over het buiten (over)leven.

De scholenwerkgroep heeft al plannen om samen met Scouting iets aan te bieden voor kinderen in de kerstvakantie van 2024!

Hans Dekker, Marieke van den Heuvel en Ellie Kroon

Programma

1^e kwartaal 2025

Datum	Activiteit	Tijd	Locatie	Coördinator
Za 21 december	Vogelinventarisatie	09.00-10.00	Delta Schuitenbeek	Hanneke Bronkhorst
Zo 22 december	Doorstapwandeling	10.00-12.00	Nog te bepalen	Petra Heidinger
Za 4 januari	Natuurlijk proeven	10.00	Nijkerkerveen	Elly Kuijt
Za 4 januari	Uilenballen pluizen (kinderen)	14.00	Scouting Dammersgoed	Marieke van den Heuvel
Za 11 januari	Landschapsbeheer	09.00-12.30	Nog te bepalen	Sandra Plette
Zo 12 januari	Fotowandeling	10.00	Nog te bepalen	Petra Heidinger
Za 18 januari	Vogelinventarisatie	09.00-10.00	Delta Schuitenbeek	Hanneke Bronkhorst
Za 18 januari	Nieuwjaarsreceptie	14.00-17.00	De Spochthoorn	Ellie Kroon
Za 25 januari	Vogelexcursie Arnhem	14.00	Vanaf station Nijkerk	Wim Meijer
Zo 26 januari	Doorstapwandeling	10.00-12.00	Nog te bepalen	Petra Heidinger
Za 1 februari	Landschapsbeheer	09.00-12.30	Nog te bepalen	Sandra Plette
Za 1 februari	Natuurlijk proeven	10.00	Nijkerkerveen	Elly Kuijt
Zo 9 februari	Fotowandeling	10.00	Nog te bepalen	Petra Heidinger
Za 15 februari	Vogelinventarisatie	09.00-10.00	Delta Schuitenbeek	Hanneke Bronkhorst
Wo 19 februari	Start Vogelcursus (i.s.m. VUN)	19.30	Corlaer College	Jelle de Jong/ Hans Dekker
Za 22 februari	Landschapsbeheer	09.00-12.30	Nog te bepalen	Sandra Plette
Zo 23 februari	Doorstapwandeling	10.00-12.00	Nog te bepalen	Petra Heidinger
Za 1 maart	Natuurlijk proeven	10.00	Nijkerkerveen	Elly Kuijt
Ma 3 maart	Lezing Vogels rond het huis (i.s.m. VUN)	19.30	Bibliotheek Nijkerkerveen	Jelle de Jong/ Hans Dekker
Zo 9 maart	Fotowandeling	10.00	Nog te bepalen	Petra Heidinger
Za 15 maart	Landschapsbeheer	09.00-12.30	Nog te bepalen	Sandra Plette
Za 15 maart	Vogelinventarisatie	09.00-10.00	Delta Schuitenbeek	Hanneke Bronkhorst
Zo 23 maart	Doorstapwandeling	10.00-12.00	Nog te bepalen	Petra Heidinger
Wo 26 maart	Jaarvergadering IVN Nijkerk	19.15: inloop 19.45: aanvang	Bibliotheek Nijkerk	Arjan van Slooten
Za 29 maart	Lente-excursie	14.00	Oldenaller	Renée Broekhuis/ Lida Boomsma

Dikgedrukt staan de extern gerichte activiteiten

Dit programma is onder voorbehoud. Zie ook de maandelijkse Nieuwsbrief en de website www.ivn.nl/afdeling/nijkerk (voor de interne activiteiten: zie de betrokken Werkgroepen, de externe activiteiten worden op de homepage bij de Activiteiten opgenomen). Volg ook de plaatselijke bladen. Voor meer informatie: bel 06-52327370 of mail nn@ivn-nijkerk.nl

NATIONALE NATUURWERKDAG OP VOGELEILAND ARKERVAART

Elke eerste zaterdag van november is de Nationale Natuurwerkdag. Dit jaar is er in heel Nederland op 567 locaties, door 12.090 vrijwilligers gewerkt in het landschap. Op de site van Stichting Landschappen Nederland, de motor achter deze dag, staat een indrukwekkend overzicht van wat er allemaal in Nederland is gedaan deze dag (zie www.natuurwerkdag.nl).

Ook voor de klus die door de werkgroep landschapsbeheer van IVN Nijkerk is geregeld was veel belangstelling. Niet alleen vanuit de regio, maar ook van ver daarbuiten. Zoals iemand uit Amsterdam: “ik wilde gewoon graag naar een eiland toe”. De tuinploeg van jachthaven “De Zuidwal” kwam de ochtend met acht mensen. De wilgentakken die zij snoeiden kregen ook een mooie bestemming op het terrein van de jachthaven. Tree-o-logic kwam in het kader van maatschappelijk ondernemen de hele dag met drie man meewerken met een energie, alsof ze er niet al een hele werkweek op hadden zitten. En er waren een paar grote groepen: mensen die vrienden of familie, kinderen en kleinkinderen, meenamen om zo gezellig met elkaar een leuke en nuttige dag buiten te hebben.

Het weer zat ook enorm mee; na een paar grijze en natte dagen begon de dag al stralend blauw, en dat is de hele dag zo gebleven. Doordat we ook het vlot van de Zuidwal konden lenen, was de groep van bij elkaar zo’n 40 mensen snel overgezet. En dankzij een kleine groep vrijwilligers die de weken voor deze dag de paden al grotendeels vrij gemaakt hadden kon iedereen ook snel aan de gang. Tegen koffietijd was er al flink wat gedaan, en ontstonden de eerste open plekken al in de wilgenbosjes op het middendeel van het eiland. De lekkere koeken die Hildegard had meegenomen vonden dan ook gretig aftrek!

Na de koffie ging een eerste groep mee op een kleine excursie, om wat meer te horen over de geschiedenis van de polder Arkemheen en het eiland, en om even te kijken bij het ijsvogelwandje dat we hier twee jaar geleden hebben gemaakt. De andere groep werkte verder, en kwam daarna naar de Vogelkijkhut om ook even meer te horen en te zien.

Na de lunch zijn we nog met ongeveer de helft van de deelnemers een uurtje doorgegaan. Rond 14.30 uur gingen de laatste deelnemers naar de wal, waarna een klein clubje van de werkgroep alle gereedschap heeft opgeruimd en daarna de rust op het eiland weer terugkeerde.

Omdat beelden meer zeggen dan woorden, hierbij een paar foto’s van deze mooie dag. En voor wie nieuwgierig is om meer te zien van dit bijzondere eiland: natuurlijk altijd welkom om een keer mee te komen helpen, maar

er zijn nu ook prachtige beelden beschikbaar waarop het eiland letterlijk in vogelvlucht in beeld komt: <https://nijkerk.nieuws.nl/nieuws/heerlijke-ivn-werkdag-video>.

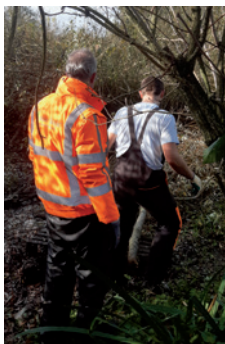
Overtocht met twee vloten, 's ochtends om 9.00 uur

Koffie met koek

Aan het werk midden op het eiland

*Hier en daar was het nog fors drassig ...
Maar dat is niet raar als je in een moeras
aan het werk gaat!*

*Lunch met lekkere soep en
broodjes van Peter Bokkers*

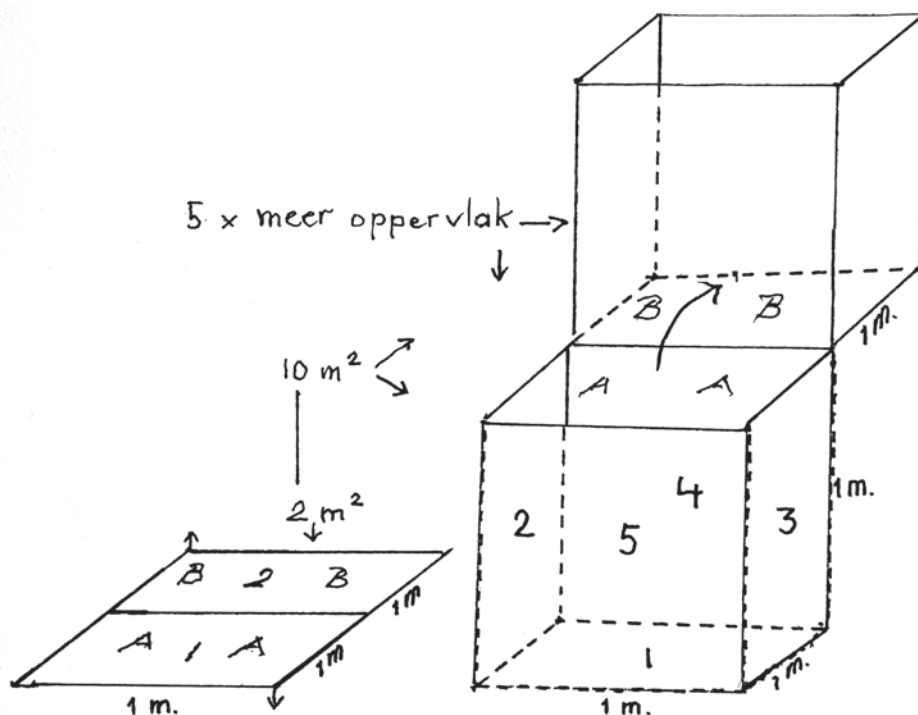
*Een eerste deel van de
wilgentenen heeft al
een goede bestemming
gekregen op jachthaven
"de Zuidwal".*

Tekst en foto's: Sandra Plette (foto overtocht: Nienke van Ruiten)

MAAK UW TUIN VIJF KEER GROTER ZONDER GROND BIJ TE KOPEN

Ja, dat kan echt. En het is veel eenvoudiger dan u denkt. Natuurlijk brengt die vergroting ook vele voordelen met zich mee. Er zijn echter nog maar weinig tuinen, en ik heb er al veel gezien, die van deze mogelijkheid gebruik hebben gemaakt.

Hier komt die eenvoudige uitvoering: graaf één kubieke meter grond uit en plaats die uitgegraven grond voor de kuil. De kuil heeft, zoals we op de tekening zien, een bodem van één vierkante meter en vier wanden van één vierkante meter. Samen dus vijf vierkante meter. Voor de opgegraven grond geldt grofweg hetzelfde. Van twee vierkante meter oppervlak (de opgegraven grond bedekt één vierkante meter) is dus tien vierkante meter oppervlak gemaakt.

Wat te doen met de kubieke meter opgebrachte grond?

Ikzelf heb hier met behulp van dit zand en allerlei soorten stenen een breed muurtje van één meter hoog gemaakt. De creatieve natuurliefhebber kan natuurlijk andere mogelijkheden bedenken.

Wat zijn de voordelen van deze activiteit?

Het verschil tussen de opgebrachte grond en de kuil is twee meter. Hoog betekent droog en meestal veel licht en laag is vochtig en meestal schaduwrijk. Dat betekent een enorme variatie in plantengroei.

Vijftig verschillende soorten

Op het muurtje met de opgebrachte grond groeien ongeveer vijftig soorten verschillende planten. Enkele daarvan heb ik er zelf in aangebracht maar de meeste planten zijn door natuurlijke omstandigheden hierin terechtgekomen. Hier komen ook allerlei soorten insecten op af, vooral zweefvliegen en hommels. Ik heb gezien dat bepaalde graafbijen en hommels een nest hebben gemaakt in de kieren tussen de dakpannen aan de zonzijde van het muurtje.

Planten en dieren in de kuil

Het bijzondere is dat ook in de kuil er een min of meer lichtere en een min of meer donkere kant is. Het bijzondere hiervan is, dat zich hier planten vestigen die of opportunist zijn of heel kieskeurig wat betreft licht, donker, droog of vochtig.

Ik had de kuil nog maar nauwelijks gegraven of aan de meest lichte kant, dus relatief warme kant groeven, graafbijen een gang voor hun nageslacht. O ja, niet vergeten: maak in de kuil een schuin oplopend pad naar de begane grond zodat kikkers, egels en andere dieren uit deze kuil kunnen komen.

Echt doen, ga de hoogte in, er is werk aan de winkel

In tuinen wordt aan oppervlaktevergroting nog weinig gedaan. In de commerciële tuinbouw wordt hier al volop aan gewerkt. Groenten en vooral fruit worden al in plaats van op horizontaal niveau op verticaal niveau gekweekt. Ook huizenbouw gaat de hoogte in. Dit alles wegens ruimtegebrek. Dus: ga ook de hoogte maar ook de diepte in met uw tuin. Daar is plaats genoeg!

Leendert de Boer

VAN ERFENIS TOT UILENBALLEN PLUIZEN

In het rustige stadje Steenwijk woont een oudere man genaamd Leen Storm. Leen is een fervent natuurliefhebber en heeft zijn pensioen gewijd aan de studie van vogels, met name kerkuilen. Zijn huis is gevuld met boeken, foto's en allerlei natuurspullen die hij met liefde heeft verzameld. Wat hem vooral erg dierbaar was, waren de materialen waarmee hij kinderen enthousiast kon maken voor uilen, o.a. een uilenkast met een opgezette kerkuil en twee jongen. Ook heeft hij een prachtig overzicht van alle botjes en schedels van muizen gemaakt met natuurlijk ook een uilenbal erbij en dat alles achter glas. Kortom, prachtig visueel materiaal dat hij gebruikte bij het uilenballen pluizen met kinderen en volwassenen. Alles heeft hij met zorg verzameld.

En dan komt het moment dat Leen merkt dat het niet zo goed gaat en hij zelfs niet meer thuis kan blijven wonen. En zo brengt hij op een dag samen met een begeleider zijn unieke verzameling bij Roos van "Tuk's T-huis". Dit theehuis is gevestigd in een mooi verbouwde boerderij met expositieruimte van Staatsbosbeheer bij De Woldberg.

Sinds oudsher wordt de boerderij bewoond door kerkuilen. De uilen hielpen de boer bij het muis- en ratvrijhouden van de schuur. Tijdens de verbouwing, om van de deel een theehuis te maken, bleef de nestkast bewoond en sinds die tijd zit er bijna elk jaar een broedend paar. En zo hoopt Leen dat zijn collectie niet verloren gaat, nu hij er niets meer mee kan.

Nu wil het geval dat een natuurgids van IVN-Nijkerk afgelopen zomer langsfietsde bij vriendin Roos van het T-huis. Afijn, om een lang verhaal kort te maken: de gehele erfenis van Leen wordt geschonken aan IVN Nijkerk en afgelopen september heeft de scholenwerkgroep zich verdiept in de uilen en het uilenballen pluizen.

Niet alleen de theorie maar ook praktisch. Jelle de Jong was zo vriendelijk om de gidsen het uilenballen pluizen bij te brengen. Een hele avond hebben zij geplozen en zich verwonderd over wat er te vinden is van verschillende muizen. Vooral met een microscoop erbij wordt het nog fascinerender.

Op verschillende scholen in Nijkerk zijn in oktober zes lessen gegeven aan de groepen 5 en 6. Met PowerPoint, de uilenkast van 100 bij 50 bij 70 cm, een opgezette kerk- en steenuil, uilenballen en pluismaterialen kunnen de gidsen de juiste uitleg geven. Na een stukje theorie gaan de kinderen aan de slag. Als echte wetenschappers ontdekken de leerlingen botjes en nog meer botjes, zo worden ze steeds enthousiaster. De meeste kinderen zitten geconcentreerd te pluizen, alle vondsten worden netjes op een zwart blaadje gelegd en met loop en zoekkaarten verwonderen ze zich over de inhoud van de uilenbal.

Enkele reacties:

- Leuk dat we het echt mochten doen
- Vies, maar uiteindelijk superleuk
- Leuk, wel een beetje vies, maar ik vond het wel leuk dat jullie er waren en dat ik zoveel te weten kwam
- Ik vond het leuk om zoveel botten te verzamelen en omdat je steeds meer van de natuur te weten komt
- Ik vond het vies, maar heel erg leuk en ook spannend
- Ik weet nu ook hoe het lichaam van een muis er van binnen uitziet

Het is ontroerend en mooi om spullen te mogen gebruiken van iemand die zich vele jaren met zoveel passie ingezet heeft voor een vogelwerkgroep. En met name voor de kerkuilen. Bedankt Leen!

*Namens de Scholenwerkgroep,
Renée Broekhuis*

Heiweg 34
3794 MP De Glind
Tel: 06-23769164
www.gertdavelaar.nl
info@gertdavelaar.nl

Welkom bij Albert Heijn Nijkerk.

Openingstijden:

maandag t/m zaterdag 07.00 - 22.00 uur
zondag 08.00 - 22.00 uur

Dat is het *lekkere* van...
Albert Heijn Van den Tweel

Frieswijkstraat 72 - Nijkerk

Bulderweg 16
3862 PK Nijkerk
tel: 06-224 00 523
e-mail: info@bokkers-verhuur.nl

Op zaterdag 9 november 2024 hadden we een vogel-fietsexcursie gepland, op de fiets naar en door de Arkemheerpolder. De start was gepland bij het station en we zouden ook nog mensen oppikken aan de Watergoorweg. Maximaal 20 man, was het streven. Zodat het niet te moeilijk zou worden op de smalle weggetjes en fietspaden langs de route. Iedereen moest zich daarom opgeven op de website van IVN Nijkerk. Duidelijk gecommuniceerd op de websites van Stad Nijkerk en Nijkerk Nieuws.

Helaas is men in de gedrukte versie van de krant tot tweemaal toe deze opgaveverplichting vergeten op te nemen. Kan gebeuren natuurlijk, maar we knepen hem wel even: wat als er twee keer zo veel mensen zich melden bij het station? Gelukkig viel alles mee: we waren met in totaal 18 personen en konden toch lekker rustig de route fietsen.

Van tijd tot tijd natuurlijk stil staan bij wat we zagen. Met name Jelle had de mooiste verhalen over de vogels, het weidebeheer en de historie van Arkemheen. De groep (een paar IVN'ers en een aantal nieuwe mensen) was zeer geïnteresseerd en luisterde aandachtig. Een prettige sfeer van mensen die echt van de natuur houden. De leukste waarnemingen: brilduiker, grote zaagbek, slechtvalk, goudplevier, kempfaan, steenuil, ijsvogel, putter en baardman. Totaal 37 soorten, op een dag die miezerig begon en toch heel snel droog werd. Weinig wind, dus van de waterkoude was weinig te merken. Een heerlijke vogeldag, denk ik, voor alle deelnemers. Voor herhaling vatbaar.

Hans Dekker

Sommige weken piekt de struincurve, dan weet je direct weer wat je de voorafgaande periode hebt gemist. Je betrapt jezelf erop dat je al lyrisch wordt van een vliegend silhouet, puur omdat dit silhouet ijsvogel heet en je wandeling nog maar net begonnen is! Een slikkerig randje van een opgedroogde plas geeft wat sporen vrij: rat, ree en verder blijft het gokken. Wat vogelsporen en waarschijnlijk een konijnenprent, maar dat is jammer genoeg dan net weer niet duidelijk genoeg te zien. Maar zo gaat ie goed!

Op een oude akker staan in de verte enkele reeën, die hebben niets te duchten hier.

Heet is het trouwens half oktober dan wel niet, maar 21 graden in de luwte blijkt een hartverwarmende ervaring, temeer daar even verderop twee vuistgrote grondgaten, met een tussenruimte van zo'n vijftig meter, hun geel-zwart gestreepte inwoners uitspuwen. Augustus, september à la, maar om half oktober nog een heel wespenvolkje actief te zien, is een mooie beleving.

Verder maar weer. Aan het uiteinde van een wilgentak bungelt zowaar het verlaten nest van een rode lijst-soort! Vertrouwt dit vogeltje helemaal op 't imago van 't gezichtsmasker? Zorro zelf is waarschijnlijk al in Frankrijk aangeland. Tja, wat moet je, als je zelf geen echte mees bent, tussen al die andere mezen hier in winters Nederland, dan pak je als buidelmee je biezen toch?

Een kwartiertje verderop blijkt de visarend te hebben besloten om nog even bij te tanken. In een kale, vrijstaande boom

fileert hij op gepaste hoogte z'n vangst. Dat is de vierde roofvogelsoort al. Zo blijft de gang erin!

Het terrein is gevarieerd en weer een eindje verderop blijkt een bever een boom geveld te hebben, maar van Castor fiber verder bij de oever jammer genoeg geen spoor, en blaffen doet Castor niet. Trouwens, zulke stammetjes zie je ook langs de A-28 staan, in 't Blauwe Venster, onder de rook van Amersfoort.

Parende bruinrode heidelibellen houden zich keurig aan de kalender en verluchtigen de wandeling, maar even verderop creëert de boerennachtegaal massaal vertwijfeling. En wat beweegt die groenen om half oktober te gaan kwaken? Trouwens, welke van de drie geeft hier acte de présence?

Op de Chinese wolhandkrab na kunnen we een en ander nog wel plaatsen. Tien minuten later overlopen we een watersnip. Haken slaand verdwijnt hij uit het zicht. Terwijl we weer op het pontje van Tiengemeten staan te wachten, schiet warempel hetzelfde silhouet over 't wateroppervlak. We schudden de laatste lieveheersbeestjes van onze rugtas en kleding. Mooi afscheid en ja, binnenkort toch maar weer eens op pad!

Zo sta je dan een weekje later bij Delta Schuitenbeek. Opnieuw is het bovengemiddeld aangenaam. De auto nog maar net geparkeerd, of er krioelen al vliegjes over 't autodak. Het gestuntel bij 't opvliegen en 't direct daarop onhandig landen, trekt de aandacht. De vliegjes blijken kleine duikerwantsen te zijn...! (Red.: duikerwantsen zijn waterinsecten, het zijn goede zwemmers, maar ook goede vliegers!)

Even een stukje over de dijk. De waterral kermt aangenaam en dan ineens scheert een sierlijk slanke vogel vanuit de weide rakelings over de bomenrand en is uit zicht. Bruin..., opvallend witte stuitvlek..., vrouw kiekendief! Maar welke? De bruine absoluut niet. Grauw of blauw? Ik gok: Blauw. Maar wat gaaf!

En dan staat er in de berm die nozem nog in bloei. De pruik van dit kruidachtig composiet, is half gestileerd, staat half warrig af. Maar deze herfstbloei is geen losbol. Hij geeft 't stuifmeel pas vrij, wanneer er een bijtje komt...

En de kleur en z'n look maakt van het knoopkruid een vrolijke verschijning op een doodgewone dijk.

Gert Wouters

**Leen boeken/tijdschriften over tuinieren
bij de Bibliotheek! www.bibliotheeknijkerk.nl**

OVERWINTERENDE VLINDERS

De zomer is voorbij, de herfst bijna, de vlinders hebben hun eitjes gelegd, want de kou van de winter overleven vlinders niet. In de lente komen uit deze eitjes rupsen, die tijdig moeten verpoppen en in een vlinder veranderen voordat alle bloemen uitgebleeid zijn. Want de meeste vlinders hebben de energie in de nectar van de bloemen nodig om te kunnen paren en eitjes aan te maken en te leggen. Van de honderd eitjes die een vlinder legt komen er slechts één tot vijf uit, de overige eitjes gaan dood.

Het zijn meestal de mannetjes die op zoek gaan naar een vrouwtje om daarmee te paren. Paringsbereide vrouwtjes verspreiden hiertoe feromonen die de mannetjes waarnemen met hun voelspriet en haartjes op hun poten. Parende vlinders kan je gemakkelijk herkennen, ze zitten met hun achterlijven aan elkaar 'vastgeplakt', want daar zijn de voortplantingsorganen te vinden.

Een vlindervrouwtje legt op specifieke planten haar eitjes, de zogenaamde waardplant. Om de juiste waardplantsoort te vinden gebruikt zij haar zicht-, reuk- en smaakzintuigen. Ze ziet kleuren in het voor ons zichtbare spectrum, maar ook in het voor ons onzichtbare ultraviolet, daarnaast is ze gevoelig voor patronen en contrasten. Elke plantensoort laat een unieke mix van vluchtige organische stoffen los (VOC's) die de vlinder kan ruiken met z'n reukreceptoren op de antennes. Wanneer de plant gevonden is proeft de vlinder of het inderdaad de juiste plant is. Dit doet ze door met haar poten over het plantoppervlak te schrapen. Uit de plant komen dan niet-vluchtige verbindingen vrij, zoals suikers, bitters, aminozuren en secundaire stofwisselingsproducten die de vlinder met het uiteinde van haar pootjes (de tarsus) kan proeven. Met deze smaakreceptoren kunnen ze suikers ongeveer 2000 keer beter waarnemen dan wij als mens.

Over het algemeen eten de uit de eitjes gekomen rupsen de bladeren van de waardplant. Maar dat geldt niet voor elke vlindersoort. Er zijn ook soorten die hun eitjes rondstrooien over de begroeiing (zoals de zandoogjes). De rupsen moeten dan zelf op zoek gaan naar een geschikte waardplant, deze rupsen leven van verschillende soorten planten.

Hoe overwintert een vlinder?

Ongeveer 50% van alle vlinders overwintert als pop, 44% overwintert als rups, verscholen en gecamoufleerd en slechts 5% gaat de winter door als eitje. Een nog kleiner aantal komt de winter slapend door als vlinder (1%). Door kortere dagen en lagere temperaturen vinden er hormonale veranderingen plaats die de vlinder aanzetten tot verlaagde stofwisseling. Hij zoekt een koel beschut

plekje op, reduceert alle lichaamsfuncties en energiebehoefte tot een minimum en verlaagt zonodig het vriespunt van zijn lichaamsvloeistoffen door eerst zoveel mogelijk water uit te scheiden en suikeralcoholen, zoals glycerine en sorbitol en speciale eiwitten te produceren die als antivries dienen in de lichaamscellen.

Zo zat er een tijdje geleden op een stuk plastic op de slecht verlichte vliering een viezigheidje die ik wegveegde. Dat 'viezigheidje' klampte zich direct vast aan mijn hand, de vleugels even kort openvouwend.

Het was een dagpauwoog! Ik heb de dagpauwoog (*Aglais io*, vroeger *Inachis io*) voorzichtig in een bakje gezet en op een ander plekje achter de berging gebracht, waar het al snel omhoog vloog en zich vastklampte aan de houten zoldering. Kennelijk heeft op de kop hangen aan een houten structuur de voorkeur om de winter door te komen.

Dagpauwoog, hangend aan de spaanplaten zoldering

Een dagpauwoog op een warme muur in hartje zomer (27 juli 2013)

Een dagpauwoog opwarmend in de herfstzon (2 oktober 2021)

Rupsen van de dagpauwoog op z'n waardplant, de grote brandnetel (26 juni 2024)

Vroeger noemden we deze vlinder 'schoenlapper'. Lang geleden repareerden schoenlappers het leer van schoenen door andere stukjes leer over de slijtagegaten heen te naaien. Dit leer had nooit helemaal dezelfde kleur als het oorspronkelijke leer. De onderkant van de vleugels van de dagpauwoog deed een beetje daaraan denken. Ook de bekende atalanta en de kleine vos rekent men tot de groep schoenlappers.

Terug naar de winterslaap binnenshuis, is dat goed voor de vlinder? Het is op zolder niet warm, maar ook niet echt koud. Als een vlinder in winterslaap gaat moet het zijn stofwisseling zoveel mogelijk vertragen om te kunnen overleven op zijn aangelegde vetreserves. Maar, hoe hoger de temperatuur, des te actiever de stofwisseling blijft, en dus zal deze vlinder het niet gaan redden. Tijd om een plekje te zoeken in de koude schuur...

Ook de gehakkelde aurelia, citroenvlinder en kleine vos overwinteren als vlinder. Het voordeel is dat ze er als eersten bij zijn als de bloemen ontluiken in de lente. Zo heeft in de natuur elke strategie zijn voordeel, maar ook zijn risico's.

Arjan Kalee

NIEUWJAARSBORREL

Het jaar is bijna voorbij, hopelijk was het een jaar vol avonturen en leerzame momenten in de natuur en met de natuur. Wij wensen al onze IVN-leden en donateurs fijne feestdagen en een veelbelovend 2025.

Om het nieuwe jaar gezamenlijk te beginnen nodigen we u uit voor een gezellige nieuwjaarsborrel.

Wanneer: 18 januari 2025

Hoe laat: 14.00-17.00 uur

Waar: Kampeerboerderij "De Spochthoorn"
Spochthoornseweg 4, 3862 RP Nijkerk

Vooraf aanmelden per e-mail naar penningmeester@ivn-nijkerk.nl wordt gewaardeerd, zodat we kunnen inschatten hoeveel versnaperingen we nodig hebben.

BOUW
BULDERWEG *hoveniersbedrijf*

Hoveniers Aanleg

Hoveniers Onderhoud

Boomtechniek

Schoolpleinen

Flora en Fauna

Bouw Bulderweg Hoveniersbedrijf
Duifhuis 34
3862 JG Nijkerk

Tel: 033 245 41 86
Mobiel: 06 53 302 663

FF SOLUTIONS

*oplossingen flora & fauna
binnen het wettelijke kader*

Onderdeel van:
R.I.-Buitenbouw B.V.

www.ri-buitenbouw.nl

WERKGROEPEN

Advertenties	Rien Loman	06 - 25 08 18 05 advertenties@ivn-nijkerk.nl
Boomfeest	Hans Dekker	06 - 52 32 73 70 boomfeest@ivn-nijkerk.nl
Communicatie, PR en Promokraan	Marieke van den Heuvel	06 - 14 03 50 67 promo@ivn-nijkerk.nl
Fotowerkgroep	Petra Heidinger	fotowerkgroep@ivn-nijkerk.nl
Gidsen en excursies	Marieke van den Heuvel	06 - 14 03 50 67 gidsenwerkgroep@ivn-nijkerk.nl
Hoogstambrigade	Rien Loman	06 - 25 08 18 05 hoogstambrigade@ivn-nijkerk.nl
Landschapsbeheer	Rien Loman	06 - 25 08 18 05 landschapsbeheer@ivn-nijkerk.nl
Natuurlijk Proeven	Elly Kuijt	06 - 22 23 28 68 ellykuyt@gmail.com
Nieuwsbrief	Herman van Dasselaar en Jorieke Linnenkamp	pr@ivn-nijkerk.nl
Nijkerk Natuurlijk	Arjan Kalee (tijdelijk)	nn@ivn-nijkerk.nl
Planten	Arjan Kalee	plantenwerkgroep@ivn-nijkerk.nl
Scholen	Hans Dekker	06 - 52 32 73 70 scholenwerkgroep@ivn-nijkerk.nl
Vogels	Janoh de Groot	06 - 26 53 44 03 vogelwerkgroep@ivn-nijkerk.nl
Wandelgroep	Petra Heidinger	promo@ivn-nijkerk.nl
Website	Ruud van Veenschoten en Hans Dekker	06 - 81 33 26 28 webmaster@ivn-nijkerk.nl

**VAN
DER
GOOT**

OPTICIENS

**Gespecialiseerd in
verrekijkers en nachtzicht.**

o.a.: Swarovski - Zeiss - Bynolyt - Leica - Pulsar - Hikmicro

Plein 15, Nijkerk